

WK 8°

229

25

196

Lesche-Woda

abo

Huzba mimo ploda.

Serske postróweńe

ſ h u ſ o k e j e p ó l n o ȝ y ,

ſpišat

Dr. G. J. J. Sauerwein.

Zudyschyn.

S naſladow ſpišaſchela.

1885.

W. K.
229 ✓

N.B. Łeſche (norwegſki Łeſje) jo mě jaſora, ſenž ſtwojej hofolize
howazej plodnoſć dawaſchó.

Pred kszl o w o.

S tog' pyschneg' dalokego kschaja,
Bož řamotnū ja droguju,
Do naſchog' lubeg' ſverskег' Raja
Saſ poſtrowenja poſcželu.

Nět ſaſej mam — buž chwalba Bogu! —
Nět hyſchcže mam ja nažeju,
Až zuſe nam tu płodnu włogu,
Až reku wſech nam niebudu.

Měj žek ty,* ſenž we ſverskiſi ſkowé ~~ch / rch~~
Hužytnu huzbu nam by dał,
A hobſwěſchik we wele głowach,
Bož nicht nieběſcho roſkładał.

Bož hutſchoba juž ſama zujo,
Až Bog jo rědne ſtworik ſchō,
Tam huzba teke poſaſujo:
Schō rědne tek' hužytnē jo.

Ach, ſverske bratscha, gaž wu zoſcho,
Ab' taki woſtał ten naſch Raj,
Bož ſmilnoſć Božu roſmějoſchō,
Bož zuſy woſa: „Poglédaj”!

Jo, bratscha, gaž wu zoſcho płody,
Gaž zoſcho to, zož kuždy zo:
Ga, lubſche, ſdžaržcžo waſche wodny,
Tu reku, ſenž wam dawa ſchō.

* To jo ſ. ſaraí ſ. w. B.

Gaž zoſcho hýſhcze žołte kloſhy,
 Gaž zoſcho tſchawu w drožynach,
 Ga ſluchajſcho na dobre głoſhy,
 Ma to, zož ſtoj we Nowinach.

Chtož nízož paſt tych rědných rolow,
 Chtož nízož ſ zołnom w chłodku jěſch,
 Chtož, město nejpłodnějſchych polow,
 Puſcžinu zo, Sſaharu, měſch;

Chtož teſ' ſa ſníerschu zo ſaklěty
 Wot głoſnych, chudnych luži buſch,
 Až chleb wot žiſchow pſchejž jo wſety,
 Chtož to pón w zowaniu zo zuſch,

Ten, ten ſe staraj, mimo wody,
 Mudiřejſhy buſch, ať Bog jo ſam!
 Bog naž paſt ſwarnuj wot nerody
 A wýmož derbstwo derbnikam!

Zo, Bog wot ſebja daj poſnashe:
 „To woſzebnięjſche woda jo!“
 Bog daj, ab' bļotske bratscha naſche
 To ſpomieli! — ga maju ſchó!

Dopis s Norwegskeje jadnomu lubemu a hužoko zesežonemu žerskemu pschijscheloju,

kenž w „Bramborščich Nowinach” w nasyniu 1881ego lěta
wožebnoſć teje wodh ſa te žerske Blota ſjawne běſho do-
počaſt, napscheschiwo tym glosam, kotrež tu ſamu wodu pſchejž
by kſcheli měſch.

Motto:

Zano rěz a rěku ſdžarž:
Potom dalej ſe njeskjarž!

Juž dawno niz ūběch ſgónik ſ naſchego lubego dolno-
žerskego raja. Ale móje myſlenia ſu ſe pſcheto pſcheze,
teke bžes žednych powescžow, teke ſ togo pſchnego, rědnego
kſchaja, žož nět býdlim, zesto ſ pſchawym požedanim na ten bok
hobroſchili, žož naſcha Sprewja ſe ſwójimi žognowaniami poſnymi
wodami jaden ſemſki raj jo hugotowała, a žož, napscheschiwo
ſchyknym winikam, kotrež by juž dawno ſchyknomu žerskemu
kónz gotowasch kſcheli, hyscheze až do naſchych dňow, w mlogich
kſchaſných kſarližach a starých ſchtuzkach, wot hust rědných žerskich
žowcžow, ſně a hyscheze dalej bužo ſněſch ta ſuba pſchna
rědna ſtara žerska rěz, to kſchaſne derbſtwo dobrých a móz-
nych nanow, na kotrež kuzdy žerski złówek — jo, zu gronisich,
kuzdy pſchawý bramborski złówek by dejal buſch tak pſchawé
gjardy w ſwójej hutſhobe a w ſwójich myſleniach, ako na
jadnu drogu rědkoscž, kotrež mi mam, a druge ludy ū-
maju. Daſoko buži wot naſ to ſiwnie a ſromotne ſłowo jad-
nogo jan tak ſ měnim „žerskego” złóweka, kenž ſwoje ſa-
nizowanie a ſwoje huryſche teje žerskeje rězy ſagraňasch kſchěſcho
a tak huwoſaſcho: „Te ſiſchi ūdeje žerski huzone buſch; woni
deje k dobrým nimſkim, niz k ſſerbam abo k Polakam, ſe
kublaſch!” Rowno aby jaden žerski złówek, abo teke jaden
Polak, ūmogaſt dobrý nimſki podejſchpiony buſch! Kaka

szromota, a wožebnie „šerſkemu“(!) złowękoju ſaka szromota, také ſłowo jan hugroniſch, a ſ tym k rosmęſchu dasch, aby ten šerſki lud jaden newérny, něpschawý lud był! Šaka něpschawdoſcz teſt napscheschiwo tym wele towſyntam dobrých podejſchónych ſ polſkeju rězu, kótrež tak deře, tak wérne, tak mózne ſa naſchogo kejzora a ſa naſchu woſchzojsku ſemju ſe ſu bili a ſwóje žywieńe hoprowali, aко luže ſ nimſkeju rězu to ſu zynili! Ta pſchawdoſcz jo weto, až tak deře ten ſakſki aко ten bramborski kral ūejſtej žedně lepfchých, wérneſchých a mérneſchých podejſchónych mělej, aко te ſherſke a te litawſke luže, pſchi ſwójej wérnoſczi k tej rězy a tym naſogam ſwójich nanow, hyschcze ſu a pſcheze ſu byli. A to ſe wě ſame wot ſe. Pſchawa wérnoſcz k tomu kraloju dej doma ſachopischi. Te, kótrež ſwój narod, ſwójich ſtaréſchých a ſwóju maſcherinu rěz wot ſe chyschili ſu, te deře mogu raſ, ſwójego hužytka dla, ſe ſwójeju „wérnoſcžu“ a ſe ſwójimi wérnymi žěkami pſched drugimi ſe chwalisch. Ale, kaf ſkoro jadno niewedro pſchijo, ga také budu ned wotpadnuschi, rowno aко ten dom, kenz běſcho na pěſk ſałožony, pſchi přenem wěſchu padnuschi dejascho. Pſcheto ten, kótryž, ſwójeje gjardoſcže a ſwójego hužytka dla, tych ſwójich ſanizujo a pſcheražijo, ten, gaž ſe pſchigožijo, ſawěſcže teke drugich ſaſej bužo pſcheražiſch. Deře tomu kraloju a tej huſchyně, kenz hyschcze dlujko takich wérnych podejſchónych pſchi jich ſtarych naſogach a jich ſtarej rězy ſebe k dobremu hoſchowaſch móžotej!

Ach, gaby ja měl towſynt jěſykow, aby ja ſchyknym nimſkim to mogał pŕatkowaſch! A towſynt jěſykow ſaſej, aby ja mogał ſchyknym ſherſkim lužam, kótrež ſami ſwóju rěz a ſwój narod ſanizuju, ſe ſwětlymi ſłowami, ſ pſchawym glědaſkom mogał dopokasach, kaf rědna jich ſtara rěz, kaf kſchaſne jich ſtare naſogi ſu, aby ſchykne, kótrež je ſu wostajili, ſaſej k nim ſe hobroſchili, a nowu luboſcz k nim zusch mogali! A aby ſchykne poſnali, až ta wožebna rědnoscž ſherſkich naſogow, ſherſkeje drastwy, ſherſkeje rězy, ſherſkego ſpiwańa, a ta žiwna pſchinoſcz naſchogo lubego, chłodnego, bomow a wodow, tſchawý a płodow a ſchykných žognowaníow tak póknego, bſotskego kraja — groním

lēpej: Raja — jo jaden wot Boga dany, wot nanow hōbowany dar a poklad, kótryž žeden ſerski złowek něby dejal tak lažko a tak nerođne pſchejž chyſchisch! Ten ſerski nałog, ta ſerska rēz, tak lažko pſchejž chyſchonej, něpſchižotej žedne naſlēdſ, rowno aſo ta rēzyna woda, tak lažko hugnana, žedne něbužo naſlēdſ pſchisch a ſaſej hoblach ūki, ras do puſcziny pſcheměńone. Rowno tak lažko by bylo, tu wéliku afrikanskú Ššaharu tak, aſo někótare luže ſu humyſlili, ſaſej do mora pſheměniſch, aſo to by bylo: te rēzyne wody, ras huběgňone, ſaſej na te póla hoblachisch, kótrež ras ſwóju płodnoſcž ſu ſgubili. Jo, pſheměńone teje Ššahary do morja abo do płodneje ſenje by bylo lažej, aſo jan jađnu „kraloſſku“ wólfchu ſ tych wólfchow, kótrež nět hyſcheze ſtoje tym ſerskim błotam ſ zefczi, a ſchyknym zuſym lužam ſ nejdalschich krajow ſ žiwowanju, — jan jađnu ſ tych, ja gronim, ſaſej do žyweńia ſbužiſch, ſe ſelenymi ſopenkami ju hobschěgnuſch, gaž ras jo podrubana. Gledaj na tu nagu, tužne ſtojezu wólfchu, wot kótrejež jan te gaſſe ſu wotrubane: tak žałožne wona ſe ſwiga ſ něbju, rowno aſo by kſchěla ſkjaržyſch na te twarde luže, kótrež jeje žyweńie ſu brali! Ty móžoſch taku wólfchu hopyſchňeſch ſe ſelenymi gaſſami, ſ nejrědnejschymi ſtruſkami, wot drugich bomow ſetymi: ſcho dermo — wona jo náboga, wona wostańo náboga.

Lube bratschi, te błota, ten „Spreewald“, ten ſerski kraj jo taka wólfcha — ten luby ſerski lud ſam jo taka wólfcha. Sabij tu jađnu wólfchu ſ tym, až ty tu rēku, tu Bóžego žognowanía pólnu wodu, wot něje wotschěgnioſch; a sabij tu drugu wólfchu ſ tym, až ty tu rēz, tu Bóžego žognowanía pólnu, lubu mascherinu rēz gromaze ſ tym ſerskim ſpiwanim a ſ tymi ſerskimi nałogami wot něje wotschěgnioſch: — zhyń to, a ta jađna a ta druga wólfcha, ten ſerski kraj a ten ſerski lud, bužotej ſtojasch, rowno tak tužnej, rowno tak žałožnej, rowno tak nábogej, aſo ta podrubana abo hoberubana rēzyna wólfcha. Móžoſch ſaſej ſajžasch a ſyſch: ta włoga, ten chłodſ, ta płodnoſcž, to žognowané ſu pſchejž! Móžoſch ſaſej napowęſtasch tu hoberubanu, huſkionu wólfchu togo ſerskego luda

se schakimi zufymi „rědnoscjami“, s falschnymi, skoschanymi nischami zu seje, ne pschawé rosměteje huzby a zufych, ne pschirodnych spiwańow. Móžosch to zynisch; ale to, zož ten luby Bog ſam běſcho hobražik, ta ſobu-pſchirožona rědnoscž, kótraž hycje fuždego zufego tak roswjaſelijo, rowno aſo by won ſ rasom w jađnom raju ſe namakał, ta pón bužo pſchejj, a nikula námóžo ſaſej pſchisich abo ſaſej pſchiroſcž. Zufa ſchminka njamóžo ſaſej dasch tej ſgubonej pſchawé rožowatej lize. „Schabod“ (1 Samuel 4, 21), „Schabod“, — „ta kſchaſ-noscž jo pſchejj“ a ne pſchižo naſlědk — „Schabod“, to pón by bylo to pſchawé mě togo ſerskego kraja, togo ſerskego luda. Bog naſ ſwarnuj!

Zoſch-li, mój luby ſerski lud, aby twója rědnoscž, ta rědnoscž twójego spiwańa, ta rědnoscž twójego błotſkego Raja, pſcheftała byſch wjaſele a žiwowanie zelego ſwěta: ga goń pſchejj twóju ſerbſku rěku, twóju lubu žognowanu Sprewju; ga chyſch pſchejj twóju rěz, twóje lube ſerske spiwanie. Ga, mimo radneje wody w rěze, to jo wérno, ne bužosch wězej žednu „weliku wodu“ měſch, kótraž nět ſnaž raſ we wesele ſtach ſchi taku nuſu naporajo. Ale „wodna nuſa“, ta pſchawa „Waffersnoth“, ta ſewſchym ſ tym nejo mimo, ale kradu ſ tym by pſchawé ſe ſachopiła. Dokulž ta nejwetscha wodna nuſa nejo ta welika woda, kótraž raſ ſe hulejo na te poſla, ale kradu to hobſtawne brachowanie teje wody, gaž roli a poſla fužde ſtach mimo wody deje huſknisch a ſpręſch. Jo, mimo pólneje rěki, mimo pſchirožoneje rězy, ga bužosch „Schabod“, ga nicht nebužo wězej drogowasch do Błota, do togo „Spreewalda“: ga nebužo nicht wězej nad nim ſe wjaſelisch, aſo nad tym nejrědnieschym, nejselenischym ſtach ſtach w tom rědnem wěnku bramborskich rědnoscjow. Ako Bog ten kněſ groni, dwě droſe nět ſtej pſched tobū: ta droga togo žognowaná, a ta droga togo ſaklescha. A ako naſch Wymožnik groni: „Ach gabh ty w tom twójom zaſtu poſnała, zož ſlužh ſ twójomu měroju!“ Ach, huſwól to dobre, huſwól tu drogu togo žognowaná! A gabh jaden ſchi kſchek pſchinuſkowasch ſ tomu, zož jo na pſcheschiwo twójomu dřehuſchoju, ga ſawěſcje móžosch ſe huſkjar-

žysch psa našhogo lubego Kejzora, kótryž schyknym šwójim podejshponym, ſerskim abo nimskim, ja dnak dobrý jo. Wón zo schykných šwójich podejshponych psched fuždeju negluku hobsvarnowasch, a wón nízo, aby płodne póla do něplodnych byli pscheměnione. Wón nízo, aby ty šwóju rěku abo šwóju rěž sguší! Wón jo hugronik, až wón to zo, aby schyknym šwójim podejshponym jich wéra ſdžaržana wostała. Wón ga nízo, aby dobra wéra, s nerošměteju huzbu mimo płoda jan w ſukach zuseje rěž, s jadnej gubow-ſlužbu mimo hutſchobnego zuscha abo rosměscha (tač ako božko młogi jaden nět nahuzjo) ſe ſabitowała. Móžoſch to huſkjaržysch, gaž notne jo, jomu, abo joko wérnym ſlužabnikam. Wón ſam a joko wérne ſlužabniki (tač ako ten nětejſchny ſchulrat w Frankfurſche, a ten perwejſchý Stolzenburg w Lignizu), te jan kſche, aby te žischi teč nimski, tač daſoko ako to notne jo, nahuknuli, ale niz to, aby šwóju rěž sguſili: niz to, aby tu lubu, wérnu ſersku rěž pschejz chyſchili, w kótrejž jich naný w 1848, a te nětejſchne 1870 šwójomu kraloju šwóju wérnoſcž ſu hopoſasali, a w kótrejž naſcha Kralowka ſe wjaſelascho, až hyc̄e kjarliže ſe hudičtuju. Gaž jaden niži nerošměte kjarliže w drugej zusej rěž mimo roſklažená nahuzjo, ga won Kejzoroju a joko kaſníam napſcheschiwo to zyni, kótrež někſche, aby žischi ako teſchki dressirowane, ale kſche, aby ſ mudroſcžu a ſ rosměſhom nahuzone byli. A gaž jaden pscheto to zyni, ga fuždy ma to pschawo, šwójomu kraloju abo šwójej Frankfurtſkej huſchynie togodla ſkjaržysch. A chwalisch Boga, až my, w tom ſchulraſche, mamý takego muža, kótryž ſam wě a drugim kſchusche jo gronik, až wón nízo, aby žischi „dressirowane“ byli, ale welewězej aby schyknó ſ pschawym roſklaženim a ſ pschawym roſměſhom huzone bylo. Bog kſchek jan, aby schykné take lubosne, take pschijasne a take mudre byli!! Ga něbý bylo tak wele huzbý mimo płoda!!

Ehtož „dressirujo“, ten teč nimski žedně něbužo nahuzysch, dokulaž nerošměta wěz nějo ſewſchym nahuzona!

Budyschynske nimiske luže něksche měsch žednych šlužabnikow
 s tých wžow, žež žischi jan nimski hučnu, dokulaž woni
 (te nimiske ſami) grońe: „Te njamogu nimski“. „Kak to?
 Wóni ga jan nimski běchu huzone“, wotgroni drugi. „Rowno
 to godla“, jo ſaſej to wotgrono na to, „te ſu ſlěſy gro-
 nisch nahučnuli, ale niz niewěže, zo to jo, dokulaž něběſho
 roſklažone. Te ſchule, žež naſcha ſchulſka hufchyna ſ Barliňa
 jo namakała, až te žischi nejlépej nimski mogu, te ſu rowno
 te, žež huzabniki nejwěrnej ſchýčnu huzbu w mascherinej
 rěžy ſu roſkładali. A welaſka ſchłoda jo, až ten Barliński
 kněs ten zas nějo dalej pſchisheč k tym ſchulam, žež tak deře
 ačo niz ſerski ſe nenaſuzyo. Ga wón by wižeč, kak ſe to ma
 na hovyma ſtronomo! Sſerske góle, kenz nimski nahučnusč
 dej, dej to nimiske w ſwojej ſerskej rěžy roſklažone do-
 ſtaſch, rowno tak, ačo te nimiske teče ſame te druge rěžy na-
 hučnu. Kaka huzba to by byla, franzójsku, lathúſku, abo dasch
 jo kaču rěz mimo roſklažená nahučnusč. Kuždy by gronič:
 „Kaka němudroſcž“. Ale to, žež pſchi nimſkich lužach němudre
 jo; to, žež jim ſe ſda huzba mimo pſoda, to jo teče
 pſchi ſerskich lužach. A gaž jaden to zo ſabyſch, ga kuždy
 ma to pſchawo, takemu ſavoraſch, a dla togo ſe hovſchěž-
 kowaſch!

Wymožę ſe tu rěz a tu rěku! „Ja, konſerviret die
 Race, ſie ſinkt mit der Sprach' und der Spreeſluth!“
 Sſluchajſcho na głoſ ſchýčnych, kótrež pſchawé a hutſchobié waſ
 lubuju, ſe Idſami a ſ tužnoſcžu waſ lubuju, a dkymočko žačuju
 ſa to, žež wam by mogło groſyſch! Sſluchajſcho, ſluchajſcho,
 tak dkyjko ačo jo hufchcze zas! Dwě droſe ſtej pſched wami:
 hufwóſſcho tu dobru!

Sſom pſchisheč na tače myſlenia, luby kněžo, w tých
 dňach, ačo ja ſom doſtał ližník naſchych lubnych Bramborſkich
 Nowin ſ waſchym piſmom, ſ kótregož ſ hutſchobnym wjaſzelim
 a ſ pſchawym juſkanim ſom ſgónič, až druge teče maju hufchcze
 staroſcž ſa ten luby „Spreewald“. Scho ga, žež te nejhufchczej
 huzone luže w tačich praktiſkich wězach teče ſu humyſlili a
 namakała, ſcho, ſcho ſe ſjadna, aby tym lubym Börkojſkim a

drugim ſverskim lužam kſchusche pſchiwoſało: Glědajſcho ſe předt! —

Ja teke dejm ſe žinſza raſ wot huzbý tých rězow k huzbe tých rěkow hobroſchich a wam raſ hulizowaſch, zož how teke mjaſy tymi norwegſkimi górami, zož ja nět nejwězej bydlim, pſched někotarymi lětami ſe jo ſtało. Ja piſchu to piſmo daloko k poſkozy, mjaſy górami tak huſokimi, ačko wý teke w Schleſyſkej a tak dalej žedně nejſczo wizeli. Rowno aby złowěkoju groſyſch kſcheli, tak kſchusche, tak zarne ſe ſwigaju k něbju. Ssněg lažy hoſoło, ale te góry how a tam ſu mlogi raſ tak kſchute, až ſtam ten ſněg lěbda móžo tam lažaſch, a jan te zarne kamene gleďaju towſynty zrej doſoj na luže, a tak ſchmojte, aby jich ſabiſch kſcheli. A pſcheto jo kſchaſna, rědna ſtrona, woſebně w leſche, gaž pſches ſeļu nož jo ſwětlo; gaž to kſlyńzko w poſdnej nožy ſ takeju žiwněju ſwětloſcžu, rowno kaž glědalko Božeje kſchaſnoſcži, nad dalokimi módrymi abo ſněgowymi górami jan na dwě gožině w poſkozy doſoj žo; gaž ſchykno tak rědnie a žiwně ſelene ſtoj, ačko howazej jan w Englanže abo teč' w naſchych Blotach; gaž te welite poſcherpinj, rowno ačko perej (!!) w Blotach, ſe ſwójimi bělymi ſtruſkami ačko Bože janžeſe ſe blyſhcze na wſchykných górkach; gaž te bráſyze a te wolsche ſ teſchlowymi ſpiwańami ſe roſlěgaju; gaž te žoweža ſ tymi krowami tak wjaſołe ſkafaju na tých huſokich paſtwach a pſchi ſwójom piſnem žele tak rědnie w ſwójej rěz̄y a tak wjaſołe ſpiwaju; a gaž to ſwětke, módre něbjo tak luboſně doſoj gleđa na wſchykne te zyſte a něwinowate žyvěnia-wjaſeſe, rowno ačko by groniſch kſchelo: Lej, hobydlenie Bože jo pódla tých złowěkow!

A rowno tak rědna jo ta ſtrona w ſyňe, gaž ſe ſda, aby ſchykne žyvěnie huběgnuło abo ſamčeſo, gaž mros a ſněg ſwóju zyſtu bělu plachtu roſtschěbzotej na góry a na nižyny: gaž rěka a rězki a wodopadu ſpod ſodom ſe ſchowaju a ſchykno tak ſchicho jo, až ten nejuſtenſchý ſuk tak žiwně daloko ſe blyſchý pſches to dlymoke nělzańe tých gólow: gaž ſchykne te chojze ſe ſněgom hobwizone ſtoje, rowno tak aby ſame godowe bomy byli: gaž kſlyńzko na mału chylzyczku hoſoło poſdňa wot

tých hušokich górow dołoj gleđa, aby jan tak daloko ńwóju ńwětłoscž pořasujō, až móžoſch groniſch: „Tam, ńlěſe te je góry wono stoj nět“: gaž mjažežk a gwěſdy na ńebju tak žiwné ſe blyſcze a, tak ſe ſda, zeļu ſemju a ſchykno ſemſke do ńwójeje ńebjaſkeje ńwětłosczi a kſchaſnosczi górej ſchěgnuſch kſche: a naſlědku, gaž ta polaŕna abo podpołnozna ńwětłoscž w noz̄y zyķe ńebjo ſe ńwójimi žiwnymi barbam i hobschěgno, ńwóje běle, abo ſelene, abo zerwene ſmužki wot konzow ńebja až ſwerčha nad naſchymi głowami górej ſtſchěla, a ſchykne ſemſke myſleńa ſ mózu do ńebja ſpora — ach, to jo teke taka žiwna kſchaſnoscž na ſemi a na ńebju, až jaden lěbda by kſchěk nězo ſlepſchego wižesč.

Ga w tom rědnem kraju, kradu ſpod teju góru, žež ja nět býdlim, běžy jadna rěka, kótraž mjaſy tymi hušokimi górami a kſchuthymi ſaměńami wele towſynt rasow ſe wiſh a ſe roſchisč dej, aby ńwóju drogu do dalokich drugich wodow, a pón naſlědku do mora, namakała abo ſama ſebe hugotowała. Ta rěka, ňekotare mile dalej wottudž k pólnoz̄y, běſcho wot dawnych zaſow jaden weleki jaſor hugotowała, w kótrymž luže wele, huſchej měry wele rybow namakachu, a kótryž zeſej ſtronie wlogu a płodnoscž dawafcho. To mě togo jaſora běſcho „Lesche-Woda“. * Ach, gabý te luže jan ſerski huměli, ga to mě ſame jich by kuzdy žení dospomíneko na to, žež woni ras mějachu, ale žež woni nět ſu ſgubili, dokuſaž „(w) Lěſche woda“, to jo rowno to, žež jim nět pſcheze brachujo! Ach tak te luže, kótrež hyſchcze ju ſu ſnali, námogu ſebe dochwalisch rědnoscž teje „Lesche-Wody“ a jeje hofolizy ſe ńwójimi ſelenymi ūkami a roſami a ſ tymi ſelenymi wodami, na kótrychž zołny rybakow tak wjaſołe jěſdžachu, a w kótrychž módré ńebjo a huſołe góry tak rědnie, aко w zyſtem glědaſze, ſami ſe wotmolowane namakachu! Nět ſchykno to jo pſchejž na pſcheze! Te góry, kótrež ja teke how, gaž jan ſ wjaže wen ſtupam, ſe ńwójimi ſněgowymi draſtwami k ńebju ſe

* Norwegſki: „Lesje“ ſe piſho, ale Lesche ſe hugroni. Te luže ſame, to ſe wě, wot togo niž newěže, zo to mě nam w ſerskej rězy zo groniſch.

swigajuze hupytasch mogu — te góry, to níebjo, to jo ſchytkno
to ſame, ale te žognowańa-połne, ſelene wodę, te ſu pſchejz,
a luże ſami ſu jim koníz hugotowali!!

Ale kaf to ſe jo ſtało? No, glēdaj, luże ſednie ūejſu
ſpoſkojom ſ tym, zož maju. Ta woda, rowno ako ta Sprewja,
młogi ras ſe hulafcho na te pola, ale wona fuždy ras tu
ſchfodu takiego ſalafcha, rowno ako ta Sprewja, ſ wetſcheju płod-
noſcžu tſchi rasu hurownaſcho. Zo to pomogaſcho? Ta
woda dejascho pſchejz; te ſalafcha dejachu pſcheſtasch; nowa ſemja
teke dejascho dobyta byſch! Ach, kaf rědnie to bužo, groniſcho
młogi jaden, gaž my hyſchcze ras tak ſele ſukow ſmiejomu, a
tak dere ako dermo, ſ tym tunim ſaplaſchenim ſa jaden wotběg,
jaden „kanal”, kótryž gotowaſch bužomu!! „Ach, kaf kſchaſnie
to bužo!”

Na, ten wotběg, ten kanal, ſe gotowaſcho. Nekotare muže
wot hufchynu teke raži tam podla běchu. Ale zo ga ſe po-
kaſa? Ta dobyta ſemja běſcho jan pěſk, tak płodny abo tak
nepłodny ako te lube Bórkofſke „Góry”. Hyſchcze žinſa, ſa
dkujkim zaſom, lěbda jadna tſchawizka tam roſcžo. Ta woda
teje rěki, lenž nět tak ſele nižej běžy, jo ſe pſchejz ſchěgnuſa
wot tych dobrých starých ſukow, niže a niže, tak až wonie,
mimo wody a mimo włogi, ſe do takich ſukow ſu pſcheměniſi,
ako młogi jaden, tak ſe ſda, kſchek tek howazej niži rad měſch.
Woni ſu ſuché, rhyne, nepłodne: tak ſuché, až luże ſu dejali
pſches ſe ſeliku ližbu płotow ſchěgnuſch. Zuse luże ſe žiwo-
wanim pſchaſchaju: „Zo deje te płoty? To ſejo ſedna mroka!
A jich jo tak ſele, a zelo poſtrejza ſukow!”

„Ach“, wotgroni ten bogi bur, „te płoty ſu to godla,
aby w ſyńie ten ſněg ſemogł tak lažko pſchejz dusč, ale wostał
lažezy, a w naſeſchu pomałkem roſtajaſ, zož lažy, a tej
laźnej ſemi picžku włogi dał, aby wona jan w leſche to nej-
notřeſche měla.“

Tej wože nagronichu něga Lefche-Wodu! To teke
w ſerſkej rěz̄y zo nězo groniſch: te luże mějachu w leſche
wodu, ale běchu nespokojne, ſami hugnachu tu wodu, a nět woni
ſ towſynt płotami deje w ſyńie ten ſněg žaržasch a pſchinwěſasch,

aby jan w lěsche wodu měli!! Tam te luže nerošměju ſerski, ale nam, kótrež rošmějomy, dasch to mě píratkujo ſwóju húžtnu huzbu.

W Blotach, chwalisch Boga, hyschcze manu w lěsche wodu. Gaž bužoscho tu wodu ras hugnaſch, ga bužoscho teke, móžo hysch, ras twarisch plothy, aby w ſhmie ten ſněg wostak lažezy; ale tam to niz neby pomogačo, dokulaž tam tak malko ſněga pada. Lěsche-Woda! Dasch to mě kuždemu ſerskemu zlowečkoju s Blótow kuždy žen pschiwoła ſwóju huzbu!

Dejm pschitajisch, až te ryby teke ſu hujſchli s teju wodu, a ta hokoliza, ras tak bogata a ploDNA, jo nět tak rhyjna a žałožna, až ten zuſy drogowar, kótryž wot góry na nū dołoj gléda, ſe tužy a ſe žiwojo nad takeju groſnosćju, a móžo hysch, spomnijo na „groſnosć hopusczenia“ togo profeta (Evang. Matth. 24.)

Taden troſcht te luže pscheto tam maju, kótrež to rysche togo kanala ſami nejſu kſcheli pschiwdaſch, ale majoriteta dla ſebe to ſame ſu dejali ſpodobaſch dasch. Ta norwegſka kaſní ſchyknym takim lužam hyschcze žinſa kužde lěto to hurownańe teje, mimo jich wole, jim gotowaneje ſchködy, aſo jich hobſtawne pschawo pschipoſnajo. Ta norwegſka regirunga ſchyknym takim lužam hyschcze nět radne pěneſe kužde lěto ſaplaſchijo. W drugich ſemjach take pschawo ſe nenanakajo, a te teke, kótrež mimo woli tam deje podla hysch, zož potom nekotara ſchkoda ſe ſtańo, te ſchykne teke s tymi drugimi deje ſobu ſcherpesch. Ga tam hyschcze wězej aſo how dla kuždego jo notne, aby won tym drugim teke tu pschawdoscž ſwójich myſleniow deré dopočaſt a jich teke, zož móžno jo, k ſwójim myſleniam hobroſchik!

* * *

Nět, lubſchý kněs farař, a wy, lube ſerske bratscha, wodajſho s luboſcžu móje piſané, a až ja tak kſchusche ſom piſal. Ale móje ſłowa pschidu s jadneje hutſchoby tak połneje luboſcži k tym ſerskim lužam a staroſcži ſa jich deréhysche, aſo malko drugich bužoscho namaſaſch. A to godla wodajſho ſchykno, zož ſom gronił.

A ten luby něbjaski Bog wam daj te myšlenia, kótrež budu
k waschomu lěpschemu, a hobrosči wasche nogi na tu drogu togo
měra. Žo, ten luby něbjaski Bog daj, aby to pŕatkowané teje
norwegskeje „Lěsche-Wodę“ wam, kótrež hyschcze (w) Lěsche
Wodu mascho, něby bylo jadna huzba mimo płoda. Won
teke daj, aby žedna druga huzba, kótraž howazej tym žischa
teje ſverskeje strony tak hužytua a płodna dejascho a móžascho
byſch, jan dla nerozměteje a nerosklažoneje rěz̄y (a ſnaž dla
ſchakego gnilefstwa, ju tek w mascherinej rěz̄y tak rosklaſcž,
ako to howazej ſchuži ſe stano) tak dere Božej woli, ako na-
ſchogo Kejžora woli napſcheschiwo, do jadneje něhužytneje
huzby byla pſchemeniona: to jo, do — huzby mimo płoda!

Zož ſverske žischi nimſke ſchpruchy, katechismus, kjarliže,
mimo žednogo rosměſcha jan ſ hustami ſlēſe gronie, ale
niz wot togo niewěže, zo to jo, ako ja božko to ſom wězej rasow
namakał, tam móžosch ſ pſchawdoscžu gronisč, až ta huzba jo
teke jadna huzba mimo płoda!

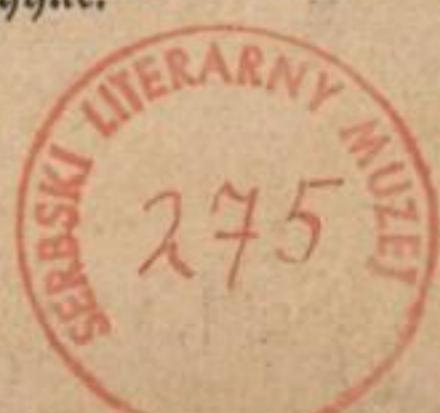
My ſmu ſchykne grěchniki a kuždy žení třebam⁹ Božu
gnadu a Bože žognowané a Bože wodawané ſa ſchykne naſche
grěch⁹. Ale ten złówek, kótryž napſcheschiwo ſwójomu po-
ſnasheju, napſcheschiwo tym ſłowam naſchogo Wymožnika, a
napſcheschiwo tym wělikim tſchojeniam tych přených ſwětkow
(Požlow statkow 2, 8), pſchet⁹ jan ſ gniłoscžu, abo, zož górsche,
jan ſwětnego hužytka abo ſwětneje gjardoscži dla, niz ja-
nomu, ale wele, wele žischa m to poſnashe togo wymoženia ſa-
ſhamniſch, tu žywū wěru do tataňskego ſlēſegroněnia pſhemeniſch,
a tak jim tu Božu gnadu humeňschowasch a ſajz̄ewasch ſe stara:
kótryž tak zyni, ten juž, tak ſe mě ſda, tak bliſko ako možno
k tomu grěchoju napſcheschiwo Ducha ju tych ſwětkow ſe
pſchibližujo, kótremuž naſch Wymožnik ſam žedne wodawané
nějo kſchek ſlubischt. Wot togo ten luby něbjaski Bog naſ
ſchyknich, a teke naſchych winikow, gnadnie pſcheze kſchek hobſwar-
nowasch! Boža gnada a ſmilnoscž buži ſ nami ſchyknymi a
ſdžarž ten ſverski lud pſchi ſwójej žywej wěre, kótraž jan
w mascherinej rěz̄y pſchawé ſe rosmějo, a gab⁹ ras ſnaž
teke w drugej rěz̄y ſ poſnachom ſe rosměla, pſchet⁹ ſawěſcže

*J*an w mascherinej ręzy a w jeje sułach pſchawé zo do hutschobę. K tomu ten luby něbjasski Bog kſchel pomogasch!

Ako ja dokonízuju tuto piſmo, ſgonim ſ welskim hobtužanim, až ſaſej jadna woſebna ſverska fara ſ jadnym nimſkim, a (že ſda) niž ſverskego nieroſmiejuzym (?), fararom hobſajzona jo. Bog daj, aby ta zerewina huſchyna tomu nowemu kněſoju faračeju něpſcheporuzyla abo ſawoſtawiła (tač ačko tače huſaſaňa ſe hugronie, kótrež nejo třobne žaržasch), ale welewežej jomu huſaſaňa a nadala, aby tu ſversku ręz ſwójeje woſady na- huſnuš! Gaž wona to nězyni, a gaž ten farař něnahuſní tu ręz ſwójeje ſverskeje woſady, ga ſchykny mójim ſverskim poſnatym, kenz níme by pſchafchali, zo ga ja tam by zyniš, niž drugego wotgroniſch námou, ačko jan to: „Ja pſcheze by ſchel namſchu do nejbližſcheje ſverskeje wſy, zož ſverska namſcha ſe žaržy. A ja ſa ſakramentami a ſa wſchym, zož mě wot zerewinego hamta třobne by bylo, do tačeje ſverskeje wſy by ſe žaržaš. Dasch kuždy zyni, zož zo: to jo to, zož ja by zyniš. Ten poſtoł Pawoł jo groniš (1 Kor. 14, 9): „Gaž pſches tu ręz roſymne grono nědawascho (we waſchej ręzy), kaf ſe bužo huſnaſch, zo jo gronione? Pſcheto wſ bužoscho do wětſha groniſh.“ A (1 Kor. 14, 19) dalej groni: „Ja zu lubej we ſgromażinę pěſč ſłów groniſh ſ mojim roſymom (kótrež luže by roſmeli), aby ja tež drugich roſhužyl, něžli howaſ ſaſesč towſynt ſłów we zuſej (nieroſmětej) ręzy.“

How te ſłowa a ten zeſh ſta w by dejaſ ſuždy farař, kótryž ſe dajo poſlaſch do jadneje wſy, zož won tu ręz tych luži námožo, niž jan laſowaſch, ale ſe ſwójeju głoſu a ſe ſwójeju wědobnoſcju, ſłowo pſchi ſłowę, na huſnuſch. Ale my źijmy ſ poſłom jan natwařená dla namſchu, niž pač zuſych, nieroſmětých ręzow dla!

Schifchez Smolar eiz kniglischischiſczańie w Budyschynie.

24

